

Οι καλλιτεχνικές εκδόσεις στην Ελλάδα

Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα

Οι μονογραφίες ελλήνων ζωγράφων του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα που κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις Μέλισσα του Γιώργου Ραγιά, πρώτα σε τεύχη μεγάλου σχήματος, για να δεθούν αργότερα σε δύο επιβλητικούς τόμους, στα μέσα της δεκαετίας του '70, ήταν η πρώτη επιτυχημένη εκδοτική προσπάθεια στο τομέα του καλλιτεχνικού λευκώματος. Στην πραγματικότητα δεν επρόκειτο για απλό λεύκωμα, αφού συνδύαζε μια εκτενή επιστημονική παρουσίαση του ζωγράφου, γραμμένη από ειδικούς ιστορικούς της τέχνης, με μια πλούσια εικονογράφηση. Οι εικόνες των έργων είχαν για πρώτη φορά τόση ενάργεια και πιστότητα. Οι μονογραφίες αυτές εξακολουθούν ακόμη και σήμερα να υποστηρίζουν την τεχνοϊστορική έρευνα.

Ακολούθησε μια εκδοτική έκρηξη στον τομέα της ιστορίας της τέχνης και των καλλιτεχνικών εκδόσεων. Οι εκδόσεις Μέλισσα συνέχισαν και διεύρυναν το πεδίο τους, με αποκορύφωμα το τετράτομο *Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών*, πολύτιμο εργαλείο έρευνας και γνώσης στο χώρο της νεότερης καλλιτεχνικής δημιουργίας στην Ελλάδα. Πολλοί εκδοτικοί οίκοι ειδικεύτηκαν αποκλειστικά στο καλλιτεχνικό βιβλίο, όπως οι εκδόσεις Αδάμ, με πολύ εντυπωσιακά αποτελέσματα, ιδιαίτερα στην απόδοση των χρωμάτων, στην πιστή αναπαραγωγή και την αληθοφάνεια της εικόνας, καθώς τα τεχνικά μέσα των διαχωρισμών και της τυπογραφίας είχαν βελτιωθεί.

Το εκδοτικό ενδιαφέρον για την ιστορία της ελληνικής τέχνης συνέπεσε με την ανάπτυξη των τεχνοϊστορικών σπουδών στην Ελλάδα. Έτσι πολλοί νέοι ειδικοί επιστήμονες ανέλαβαν να συγγράψουν εκτενείς μονογραφίες ή και ιστορίες της ελληνικής τέχνης. Στον τομέα αυτό σημαντικός ήταν ο ρόλος της Εκδοτικής Αθηνών, που διακρίθηκε ιδιαίτερα στον τομέα της ιστορίας και της μυθολογίας, με πολύτιμα έργα όπου τα επιστημονικά κείμενα συνοδεύονταν από λαμπρή και πλούσια εικονογράφηση. Πολυάριθμοι ελληνικοί εκδοτικοί οίκοι ειδικεύτηκαν στο καλλιτεχνικό βιβλίο ή πρόσθεσαν στον κατάλόγο τους και πλούσια εικονογραφημένα λευκώματα τις δυο τελευταίες δεκαετίες. Η οικονομική έκρηξη εξάλλου οδήγησε πολλές τράπεζες, οργανισμούς και επιχειρήσεις να επιλέξουν ως επαγγελματικό δώρο μια πολυτελή έκδοση με έργα τέχνης. Η άνθηση της αγοράς της τέχνης, με τις δημοπρασίες ξένων οίκων που συμπεριέλαβαν και έργα ελλήνων δημιουργών, ανεβάζοντας στα ύψη την τιμή τους, προσέδωσε ακόμη μεγαλύτερη αίγλη στην ελληνική τέχνη και δημιουργήσε αυξημένη ζήτηση των καλλιτεχνικών βιβλίων και λευκωμάτων.

Ένας άλλος παράγοντας που συνέβαλε αποφασιστικά στη διάδοση αλλά και στην ποιότητα των καλλιτεχνικών εκδόσεων ήταν η οργάνωση μεγάλων εκθέσεων από μουσεία όπως η Εθνική Πινακοθήκη, το Μουσείο Μπενάκη, το Κυκλαδικό Μουσείο, τα αρχαιολογικά μουσεία αλλά και το Μέγαρο Αθηνών. Οι εκθέσεις αυτές συνοδεύονται

από επιβλητικούς καταλόγους, με επιμελημένη εμφάνιση και πλούσια εικονογράφηση. Συγκρίνοντας τις καλλιτεχνικές εκδόσεις, τα λευκώματα και τους καταλόγους που εκδίδονται τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα με τις αντίστοιχες εκδόσεις του εξωτερικού μπορούμε να ισχυριστούμε ότι όχι μόνο δεν υστερούν αλλά ότι τις περισσότερες φορές είναι πολύ ανώτερες ποιοτικά.

Η Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα είναι Καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης και διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης.